

2000 Sonrası Siyer Konulu Romanlarda Kadın Sahâbe Profilleri¹

Gönül Yonar*

Özet

On dokuzuncu yüzyılda roman türü ile tanışan Türk edebiyatı, sosyal siyasal ve dinî birçok alanda eser vermiştir. Dinî edebiyatın bir parçası olan siyer içerikli anlatıların roman şeklinde kurgulanarak yazılması ise otuz-kırk yıllık bir geçmişe sahiptir. Romanın, kendisine konu olarak siyer metinlerini alması 2000’li yıllarda çeşitli sosyal ve kültürel etkilerin de tesiriyle artış göstermiştir. Bu makalede, 2000 sonrası ‘roman’ başlığı ile yayınlanan, konusunu siyerden alan kurgusal metinlerde, kadın sahâbenin modern algılarla günümüze yaklaştırılma çabalarının içerdiği problematikler, tematik düzlemde eleştirel bakış açısıyla ele alınmıştır. Kadın sahâbe, modern metinlerde anlatılırken, yazarın sunduğu tezlerin, yönlendirdiği bakış açısının, anlatım tarzı, üslup ve söylemin modern zihniyetin birer yansıması olduğu tesbit edilmiştir.

Romanlara konu olan siyer metinlerinin her geçen gün çoğalıyor olmasına karşın, 2000 sonrası yayınlanan edebi siyer örneklerinin bu perspektiften ilk kez inceleniyor olması modern Türk edebiyatı için ayrıca önemlidir.

Anahtar kelimeler: Roman, siyer, kadın sahabe.

¹ Bu makale, *Uluslararası Türkiye’de Tüm Yönleriyle Siyer Çalışmaları Sempozyumu* (9-12 Nisan, 2015)’unda “2000 Sonrası Siyer İçerikli Romanlara Konu Olan Kadın Sahabelerin Modern Yaklaşımlarla Günümüze Yaklaştırılma Çabaları Problematikler, Çözüm Önerileri” başlığıyla sunulmuş tebliğın genişletilmiş halidir.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, gonul_yonar@hotmail.com.

The Profile of Woman Companions in Sira-Themed Novels After 2000

Abstract

Turkish literature, which met with novel in the nineteenth century, gave a great number of works in various areas. As a part of religious literature, siyar-related novels have a history of approximately 30-40 years. In 2000's with various social and cultural impacts, the number of siyar-related novels has increased.

In this article, it is determined that the struggle of modernizing female companions on siyar-related fictional texts which are published as "novel" after 2000 contain some problematics. It is seen that female companions are reflections of the author's point of view, wording and mentality in these texts.

Although the number of siyar-related texts which have been the topic for novels is increasing every passing day, analyzing literary siyar examples which are published after 2000 from a new perspective for the first time is especially important for Turkish literature.

Key words: Novel, siyar, woman companions.

Giriş

Türk edebiyatında Hz. Peygamber'i anlatan eserler dikkate alındığında azımsanmayacak bir yekûnun varlığı göze çarpar. Divan edebiyatı birikimi, Cumhuriyet dönemi ile yavaşlaşa da geçmişin büyük edebi birikimi günümüze kadar gelmiştir. Özellikle 2000 sonrasında, siyer metinlerinin roman etiketi ile yeniden kurgulanarak gündeme geldiği görülmektedir. On dokuzuncu yüzyılın başlarında Batılılaşma serüvenin bir parçası olarak kendisiyle tanıştığımız roman türünde ortaya konulan bu eserler, gerek romanın kendi yapısal düzlemi, gerekse siyer metinlerinin kendi içinde varolan problemleriyle birlikte birçok sorunu da gündeme getirmiştir.

Romanın; fiktif/kurgusal tabiatı, yapısal işleyişi ve ele aldığı konuları biçimlendiriş şekli ile siyer metinlerine adapte edilip edilemeyeceği üzerinden bir tartışma henüz yenidir. Bununla birlikte, özellikle ilahiyat kökenli akademisyenlerin İslam tarihinin bir parçası olarak kabul edilen siyer metinleri üzerine eleştirel görüşleri oldukça yaygındır. Buradan hareketle siyer konularının roman kurgusu içerisinde edebiyat metinlerine dönüşmesi kısa ve uzun vadede ciddi tartışma alanları açacaktır.

Siyer metinlerinin roman formatı içinde kurgulanmasında üç netâmeli unsur öne çıkar. Birincisi; kurmaca bir dünya yaratan roman türünün, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatını anlatmada yeterli olup olmadığından hareketle, yaşanmış bir hayatın kurguya maruz bırakılarak gerçeklik-kurgu kıskacında Peygamber hayatının tahrifata uğraması endişesidir. Bu tahrifat, ikinci önemli unsuru doğurmaktadır. O da, yazarın kendi muhayyilesinin oluşturduğu peygamber tasavvurunun, peygamberin gerçek yaşam öyküsüyümüş gibi kitlelere taşınmasıdır. Böylece okuyucu kitlesi, yazarın muhayyilesinin ürettiği bir peygamber algısı ile muhatap olur. Bu durum, siyer metinlerinin yazar tarafından manipüle edilmiş vecheleriyle karşılaşmamıza yol açar. Üçüncü önemli unsur, bu yapıtların kültür endüstrisinin bir malzemesi olarak popüler kültüre eklenmesidir. Popüler kültürün hedef kitle seviyesine göre hazırlanan bu yapıtlar çok satması ve çok tüketilmeleri bağlamında birer metâ haline dönüşmektedir. Söz konusu eserlerin, ortalama okuyucu kitlesine seslenen duygusal üslupları, basit dil düzenekleri, geniş halk kitlelerinin hoşuna giden menkıbevi ve mitolojik kurguların öne çıkartılması, yıldızlı isim ve kapakları, kutsal gün hafta ya da aylara denk getirilen yayın tarihleri, bu yapıtları kültür endüstrisinin alınıp satılabilen birer malzemesi haline getirmekte, sıradan ve birbirinin tekrarı olan ürünler ortaya çıkmaktadır. Hulasa; kurgu-gerçek cenderesine giren peygamber hayatı, yazarın muhayyile gücü eşliğinde kurguya maruz kalacak, farklı imajinasyonlarla okuyucuya ulaşan bu algı üzerinden kültür endüstrisi bu metinleri çoğaltarak bir metâ haline dönüştürecek ve popüler kültürün malzemesi haline

getirerek tüketim çarkının içine sokacaktır.

Peygamber hayatının kurgu yoluyla yeniden biçimlendirilmesinin oluşturduğu olumsuzluklar benzer tahrifatlarla, kadın sahâbenin konu edildiği romanlarda da geçerlidir. 2009-2015 yılları arasında yayınlanan romanların² tematik incelemesi sonucunda; yazarların modernist yaklaşımlarla kadın sahâbenin kimliklerini biçimlendirdikleri, bu hanımların, çağın ruhuna adapte edilmiş kadınlık halleriyle tasvir edildikleri ve bütün bu bakış açılarının ortaya çıkardığı kadın portrelerinin, sahih veya geleneksel kadın sahâbe kimlikleriyle örtüşmediği görülmüştür.

Romanlarda Kadın Sahâbe Profilleri

2000 sonrası yayınlanan romanlarda kadın sahâbenin ele alınışını bazı başlıklar altında incelemek mümkündür. Kadın sahâbenin fiziksel ve ruhsal tahlilleri, olaylar karşısında psikolojileri, duygu durumları, gösterdikleri tepkiler, aldıkları tavır ve tutumlar, sosyal ilişkileri, iş kadını oluşları, insanlarla ilişkileri, toplumsal rollerde tanımlanmış biçimleri gibi başlıklar üzerinden kadın sahâbenin modern söylemlerle günümüze yaklaştırılma düşüncesi romanların ana eksenini oluşturmaktadır.

Bu makalede, yazarların, romanlarda kurgusal düzeneğe maruz bırakarak oluşturdukları kadın sahâbe profilleri incelenmiştir.

1- Evli-Dul Kadın Profili

Romanlarda evlilik-dulluk söz konusu olduğunda, kadının birer nesne hükmünde edilgen bir yapının içine hapsedildiği görülür. Üçüncü evliliğini yapma cesaretine sahip Hz. Hatice gibi bir kişilik bile erkek egemen toplumun kurallarına kurban edilir. Hz. Hatice'nin evlilikleri bir iki cümle düzeyinde bahse konu olmuştur. Hz. Hatice iki evliliğine üç çocuk sığdırmış, iki eşinden birisini ölüm ile kaybetmiş, diğerini kendi isteği ile hayatından çıkarmıştır. Onun, hayatının bu kısmı ile ilgili bilgiler hem *Çöl Deniz*'de hem de *Aşka Adanmış Bir Ömür*'de muallâkta bırakılmıştır. Roman yazarlarının bu tercihinde, *bâkire kadın Hatice* kurgusunun etkisi görülmektedir.

Hz. Hatice, ilk eşinin vefatından sonra onun vasiyeti gereği işleri üzerine almış ve kısa sürede güçlü bir iş kadını olmuştur. Fakat genç yaşında ve iki çocuklu iken yeniden bir evlilik yapmıştır. Eraslan, *Çöl Deniz*'de buna yirmili yaşlarda bir kadının evlilik düşüncesine sıcak bakması gibi normal bir psikolojiden bakmak yerine,

2 Bu makalede ele alınan konu çerçevesinde, 2009-2015 yılları arasında roman sanı ile yayınlanan ve birçok baskı yapan on dört romandan yedisine yer verilmiştir.

çocukların baba figürüne duyduğu ihtiyacı öne çıkararak, Hz. Hatice'nin ikinci evliliğine çocuklar üzerinden gerekçeler hazırlar.

Eraslan'ın kurgusal romanına göre, Hz. Hatice'nin çocukları için bir “baba figürü”ne ihtiyaç duyması, çocuklarından birisinin bir gece hummalı bir hastalık geçirdiği anda hekime “tek başına” olmasından dolayı yetişmekte güçlük çekmesi hız kazandırır. Etrafında onlarca hizmetlisi olan, tanınmış soylu bir kadının, gece yarısı ateşler içinde kıvranan Hind'e bakıp, çaresizlik içinde “Ahh... babası hayatta olsaydı böyle olmazdı.” demesi güçlü Hatice kimliği ile çelişir. Nitekim o gece Hatice ve Meysere “iki tek başına kadın” Hekimler Mahalle'sine kadar gitmiş ve Mekke'nin tekinsiz olduğunu korku içinde görmüşlerdir.

Eraslan'ın Hz. Hatice üzerine kurguladığı bu hikâyeye, modern toplumun cinsiyet ayrımcılığını onaylayan niteliği ile dikkat çekmektedir. Kadının, erkekten gelecek tehlikeden yine erkeğe sığınarak kurtulabileceği zihniyeti de bu kurguların temel sorunsalıdır. “Kadın başınıza bu saatte sokaklarda dolaşmanın güvenli olamayacağını bilmiyor musunuz Hanımım? Tamam, bu ayyaşlar had aşmada suçlulardır, ne ki kadın kısmı, başında erkek olmadan geceleri sokağa çıkmaktan imtina ede...”³ Roman anlatıcısının, “Kadın olmak, kadın olarak dünyaya gelmiş olmak, neredeyse başlı başına bir suç, hatta suça teşvik, suçluyla işbirliği anlamına mı geliyordu?” diye sormasına rağmen, Hz. Hatice bu anlayış doğrultusunda hareket eden bir kadın olarak yansıtılır. Korku dolu o geceden sonra Hatice kararını vermiştir artık. Onun, ikinci bir evlilik için ciddi düşünmesine yol açan şey, erkek egemen bir toplumda güvende olmayan bir kadının yine bir erkeğe duyduğu ihtiyaçtır.

Hz. Hatice'nin, çocukları gerekçe göstererek yaklaştığı evlilik fikri, kendi nefsi duygularına yorulacak diye korkan bir kadın profili ile uyum gösterirken, kendisinden yaşça küçük olan Hz. Peygamber'e kendisinin evlilik teklif etmesi gerçeği ile taban tabana zıddır: “Derdini kimseyle paylaşmıyordu. Ağzını açacak olsa, sözün muhakkak ki dulluğuna ve erkeksizliğine geleceğini bildiğinden kimseye açıklamıyor, herkesin nazarında saygı duyulan güçlü kimliğine hanel getirmemek için susuyordu, hep susuyordu...”⁴ Hatice'nin güçlü ve cesur kişiliğinin, toplumun kabulleri karşısında ezildiğinin işaretleri olan bu psikoloji, gerçek Hatice imajına zarar vermektedir.

Kurgusal metinlerde, dul kadın kavramının tüm toplumsal pejoratif anlamları kullanılmıştır. Dul oluş; işte gösterilen başarı, yaşını göstermeyen, bakımlı taze oluş gibi özelliklere rağmen zor bir durumdur. Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*'de, Hz. Hatice üzerinden dulluk kavramını tashih eder. Hatice, yaşına rağmen dinç, bakımlı

3 Sibel Eraslan, Çöl Deniz: Hz. Hatice, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, s. 43.

4 Eraslan, Çöl Deniz: Hz. Hatice, s. 65.

ve güzelliği çevresinin dikkatini çeken bir kadın olarak adeta “dul kadın” profilinin tamir edildiği bir tipe dönüştürülür. O, “Orta yaşlı dul bir hanım olmasına rağmen, dinç ve bakımlı”⁵ bir kadındır. Hatice'nin yaşını göstermeyen bir kadın oluşu da dul kadın algısındaki modernist yaklaşımın bir tezahürü olarak görülebilir.

Kadın bekâreti, bu romanlarda Hz. Hatice üzerinden olduğu kadar Hz. Aişe üzerinden de işlenmiştir. Hz. Aişe'nin daha önce hiç evlenmemiş olması yüceltilirken *bakire oluş* diğer kadınlarla arasında en belirgin fark olarak kabul görür. Aişe nezdinde kadın cinselliğine dair sorunlu toplumsal bakış, romanlarda tekrar edilmiştir.

Eraslan'ın, Hz. Aişe'de kurgusal metin içine yerleştirdiği bir hadis, kadın bekâretinin indirgeyici tüm yorumlarına kapı aralayan netâmeli bir düzenek ile mezkûr romanda yer almıştır. Hz. Aişe bir gün Resulullah'a (s.a.v.) onu nasıl sevdiğini sorar: “Bir sürünün başında ve vadinin ortasında olsan, sürünü, vadinin otlatılmış yamacında mı doyurursun yoksa hiç kimsenin daha evvel otlamadığı yamacında mı doyurursun?” Allah Resulü'nün (s.a.v.) “Elbetteki kimsenin otlamadığı yamacı tercih ederim.” sözüne karşılık Aişe, “İşteee... O kimsenin el değdirmeyeceği gümrah yamaç, Aişe'dir... Diğer kadınlarinsa öteki yamaç gibidir.”⁶ Der. Bu alıntı kaynak bakımından sorunlu olsun ya da olmasın, bir kadın romancının kurgusal bir metinde bu alıntıyı yaparken kadın ve cinsellik üzerinden en yalın anlamı yakalamış olması mümkündür. Fakat bu yalınlık, modernist zihniyetin müstehcen sınıflamasına rahatlıkla dâhil edilebilir bir niteliğe sahip olmasıyla tartışmalı bir alan açmaktadır. Gerek Eraslan'ın gerekse Damla'nın, Hz. Hatice'nin yapmış olduğu iki evliliğinin üzerini örtme eğiliminde, bekâret konusundaki toplumsal yargıların etkisini görmek mümkündür.

Kadın romancıların bu konuda toplumsal cinsiyetçi algıyı devam ettirmelerine rağmen, 1970'lerde Ahmet Cemil Akıncı tarafından yazılan Hz. Hatice adlı kurgusal bir çalışmada bu konuya daha gerçekçi yaklaşıldığı görülmektedir. Varaka, Hatice'nin üçüncü evliliğinde peygamber hanımı olma mertebesine ereceğini söylediğinde Hatice zihnindeki tedirginlikleri açar: “Mademki Allah'ım beni aziz resûlüme kısmet etmiş. Yazmış. Niçin başka erkeklerin haremine girmeme izin verdi? Hatta çocuğum da oldu?” Varaka, Allah Resulü'nün yaşayacağı zorluklara direnebilecek güçlü bir kadın gerektiğini söyler. Onun, bir kadının şefkat ve gıdasına ihtiyacı olacağından hareketle bunu bir anne ya da genç tecrübesiz bir kızın yapamayacağını söyler: “Çünkü anne, kalbinin sesine uyar, oğlunu tehlikelere atmaz, önüne bile yatar, bırakmaz. Aldığı görevi zorlaştırır. Genç bir kız, değil peygambere, herhangi bir erkeğe eş olunca, tecrübe kazanıncaya, naz ve işvesinden sıyrılıncaya

5 Nurdan Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür: Hz. Hatice*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2011, s. 122, 129.

6 Sibel Eraslan, *Hz. Aişe*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, s. 280.

kadar kocasına etmediğini bırakmaz. Öyle değil mi?”⁷ der. Bu yaklaşım tarzının günümüz yazarlarında görülmediği, kadın yazarların ise santimental yaklaşımlarla toplumsal cinsiyetçi söylemleri pekiştirici kurgularla kadın sahâbe kimliklerini biçimlendirdikleri görülmektedir.

Hz. Peygamber ile evliliği söz konusu olduğunda Hz. Hatice için kullanılan, “*temiz, tertemiz, bakire*”, “...*gökyüzünün henüz duvağı açılmadık bakiresi...*”⁸ gibi sıfatlar, bir yandan mevcut toplumsal cinsiyet kabullerini yücelten söylemlere hizmet etmekte, öte yandan Peygamber’e “*layık*” bir kadının nasıl olması gerektiği üzerinden gerçek dışı bir izlek takip edilmektedir. Bekâret benzeri, kadın bedeni üzerindeki kutsama göstergeleri⁹ *Aşka Adanmış Bir Ömür*’de ve Hz. Zeyneb¹⁰ de sıkça vurgulanmıştır.

2- Anne Profili

Gerek ilk evliliğinden gerekse Hz. Peygamber’den olma çocuklarıyla anne kimliğini taşıyan en bariz kişilik olarak Hz. Hatice’nin annelik rolü kurgulara sirayet etmemiştir. Hz. Hatice’nin, Allah Resulü ile evlendiğinde var olan iki çocuğu, Çöl Deniz’de sadece Peygamber’in Hâle’ye duyduğu muhabbetle “*Hâle... Hâle... Hâlecik!*” nidasından başka bir biçimde görülmemektedir. Hatice’nin bir anne olarak çocuklarla ilişkisi, onlara Peygamber’i nasıl takdim ettiği, onlarla gününü nasıl geçirdiği, çocukların konakta nasıl varlık gösterdikleri gibi konularda anne-çocuk ekseninde okuyucunun beklentilerinin aksine hiçbir bilgi ya da kurguya rastlanmaz.

Aşka Adanmış Bir Ömür’de, Hz. Hatice’nin konağında, kendi çocuklarıyla beraber, sorumluluğunu üstlendiği çocuk sayısının onun üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.¹¹ Buna rağmen, konağın bu sosyal durumundan, çocuklarla olan ilişkilerden hiç bahsedilmez. Hz. Hatice’nin bu on çocukla ev içi ilişkiler bağlamında hiçbir iletişiminin olmaması şaşırtıcıdır. Bu kadar çok çocuğun olduğu bir evde Hz. Hatice’nin onlarla hiç iletişim kurmamış olması mümkün değildir. Kurguda çocukların psikolojik tahlilleri, fiziksel özellikleri, durumları, eğitimleri, mizaçları eğilim ve uğraşları ile ilgili hiçbir bilgi de bulunmaz. Hz. Peygamber’in, Hz. Hatice ile evlenerek, çocukların bulunduğu eve yerleşmesi hususunda çocukların duygularına, tavır ve eğilimlerine karşı hiçbir bilginin olmaması, romanlarda büyük bir boşluk

7 Ahmet Cemil Akıncı, *Hz. Hatice*, Fatih Kitapevi, İstanbul, 1970, s. 209.

8 Eraslan, *Çöl Deniz*: Hz. Hatice, s. 49.

9 Modern toplumun temel ideal kadın tipinde görülen ince uzun beden, dikkat çekici endam, karakaşlar, gözler, parlak siyah saçlar, gül kokulu ten, gül dalı eller gibi özellikler Hz. Hatice, Hz. Zeyneb tasvirlerinde görülür.

10 Nurdan Damla, *Hz. Zeyneb*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2013.

11 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*: Hz. Hatice, s. 249.

oluşturmaktadır.

Çocukların sütanneye ya da evdeki bakıcılara teslim edilmesi annelik rolü bakımından olumsuz bir durum olarak lanse edilir. “Hz. Hatice’nin “Hale ve Hind isimlerinde iki oğulları dünyaya gelmiş; Hatice, anne olmanın yol açtığı muhteşem keşif günlerine, evlatlarını o zamanki adetlere göre bakıcılara teslim etmeyi reddetmiş, küçüklerin bakımı ve eğitimiyle bizzat kendisi ilgilenmeyi tercih etmişti.”¹² Hâlbuki Arap toplumunda birçok nedene bağlı olarak sütannelik olgusu yerleşmiştir. Bu olgular, tercihe bağlı geleneklerden ziyade, coğrafyanın ve iklimin zorunlu kıldığı bir mecburiyet olarak Arapların hayatında önemli bir yere sahiptir.¹³ Eraslan’ın, sütanneye verilmeyen çocuk üzerinden *mükemmel anne* profili inşası, hakikati yansıtmaktan uzak, *anne Hatice* profilini çarpıtmaktadır.

3- Kıskanç Kadın Profili

Hümeýra’nın Anıları ve Hz. Aîşe romanlarında Coral ve Eraslan, Hz. Peygamber’e (s.a.v.) duyduğu sevginin bir neticesi olarak Hz. Aîşe’nin, diğer kadınlara karşı kıskançlık duygusuna vurgu yapmışlardır. Santimantal söylemin ağırlıkta olduğu kıskançlık temasında Eraslan, Hz. Aîşe’nin her kıskanç halini “aşkın hallerinden” sayar. Bu haller bazen diğer Ehl-i beyt kadınlarını aldatmaya, onlar üzerinde oyunlar kurmaya, gecelerini çalmaya kadar varır. Ama her defasında anlatıcı bu hali aşk temasına bağlar.

Hz. Aîşe’de, çıkılan bir seferde çöl yolunda Hz. Hafsa’ya “plan kurarak” onun gecesini almaya çalıştığını öğreniriz. Hafsa saf ve iyi niyetlidir. Aîşe’nin niyetinden haberi yoktur. Devesini onunla değiştirir. Aîşe içinden “Beni affet olmaz mı, aşkım kalbimin zarına işlemiş, bunlar hep aşkın hallerindedir, affet...”¹⁴ der. O, kurduğu planla Resulullah’a (s.a.v.) yakın olmak, geceyi de onunla geçirmek istemektedir. O gece Allah Resulü bir şey sormak üzere Hafsa’nın devesine yönelince Aîşe’nin planı ortaya çıkar. Bu sonuç, Aîşe’yi amansız bir kıskançlığa ve kendini kahretmeye götürür. Eraslan’ın kurgusuna göre, o gece amacına ulaşamayan Hz. Aîşe şiddetli bir kıskançlık “krizine” girer, bir sonraki gece Mekke’yi ayağa kaldıran bir dedikodu yayılır. İslam tarihine İfk Hadisesi olarak geçen gerdanlık hadisesi, bir önceki gecenin kıskançlık krizinin *rövanş*i gibidir. Bu sıralama Coral’in *Hümeýra’nın Anıları*’nda da aynıyla yer alır.¹⁵

12 Eraslan, Çöl Deniz: Hz. Hatice, s. 41.

13 Asri Çubukçu, “Halime”, TDV İslam Ansiklopedisi, XV., s. 338.

14 Eraslan, Hz. Aîşe, s. 207.

15 Mehmet Coral, *Hümeýra’nın Anıları*, Doğan Kitap, İstanbul, 2012, s. 132.

Mezkur her iki romanın ilgili bölümünde, kıskançlığı zirve yapmış bir kadının, bir sonraki bölümde gerdanlık hadisesi ile gündeme gelmesi, rasyonel akılla yorumlandığında, Hz. Aişe'nin ayetle sabit hale gelmiş masumiyetine dahi zarar verecek bir sıralamadır. Bu sıralamayı her iki yazar da hangi sahih ya da geleneksel siyer kaynağına göre kurgulamıştır açık değildir.

*Hz. Aişe'de geçen, Safiyye'nin giydiği Yemen işi elbiseyi Hz. Peygamber'in onun üzerinde görmemesi için Hafsa ile birlikte kurdukları oyun da Aişe'nin bir başka kıskançlık halidir. Aişe durumu şöyle savunur: "Hafsa ile benim zararsız oyunlarımızdandı bunlar... Evet, zaman zaman haşarı olduğumuzu kabul etmeliyim... Bununla birlikte hep sevdanın halleridir bunlar..."*¹⁶ Bu savunma, kadınlık duygusunu indirgeyen bir duygusallığı da gizlemektedir.

Hz. Aişe'de kıskançlık, doğal kadınlık hallerine bir türlü eklenemez. Kadınların kıskançlık hallerini "çocuksu" olarak nitelendirme, doğal kıskançlık duygusunu gizleme, hafife alma ya da basit bir mevzu/çocuksu bir duygu olarak görme eğilimini içermektedir. Kadın sahâbenin, kadınlık hislerinden ileri gelen 'doğal' kıskançlık duyguları bu gerekçelerle 'görmezden gelinmeye' çalışılmış, onlara yakıştırılabilecek kıskançlık duygusu olsa olsa çocuksu bir hal olarak kıymetsiz bir durumdan ibaret düşüncesi hâkim kılınmıştır.

4- İş Kadını Profili

İş kadını profili, kervanlar sahibi Hz. Hatice'nin anlatıldığı Çöl Deniz ve *Aşka Adanmış Bir Ömür*'de görülür. İş kadını "dul haliyle" ve üstelik erkek egemen bir toplumda ticaret yaparken zorlanır. Bir erkeğe ihtiyaç duyar. Ama bu ihtiyaç, doğal kadınlık durumlarının duygusal bir sonucu değil, reelpolitik, pragmatist bir zorunluluktur. Hz. Hatice'nin, bozuk ekonomik sistemde ticaret yapması, güvenebileceği kimsenin olmaması gibi nedenler doğal sebep-sonuç ilişkileri içinde pozitivist bakış açısıyla anlatılır. Bu sebeplerin yol açtığı sonuç, Hatice'nin güvenilir birine ihtiyaç duymasıdır o da Hz. Muhammed'dir (s.a.v.)

Damla, Hatice'nin narin kadınlığı ile güçlü iş kadını profilini yan yana getirmek konusunda çekimserdir. Her iki özelliğin hangisinin onda ağır bastığına roman anlatıcısı bir türlü karar verememiş görünmektedir. "Akli başında, dul ve zengin bir iş kadının ağırlığından öte; zarif bir edaya, vakur bir duruşa sahip" olan Hatice'nin "Ticari zekası ve iş bitiriciliğini bir tek kadın oluşu engelliyordu."¹⁷ Roman anlatıcısının bu düşüncesi, yazarın bakış açısının bir tezahürü olarak toplumsal cinsiyetçi ayrımın

¹⁶ Eraslan, *Hz. Aişe*, s. 279.

¹⁷ Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür: Hz. Hatice*, s. 20, 97.

pekiştirildiği bir zihniyeti ortaya koymaktadır. *Zarif bir edaya ve vakur bir duruşa* sahip olmak kadınlık kimliği ile örtüşürken, *ticari zeka ve iş bitiricilik* kadınlık rolüne yenik düşmektedir.

Damla'nın, Hz. Hatice'nin iş kadını kimliğini bir erkek üzerinden yorumlama biçimi modernist bir bakış açısı olarak görülebilir. Amr, Hatice'yi elde etmek isteyen bir adamdır. Onun soyluluğu, şöhreti, adı sanı Amr'ı ilgilendirmez fakat onun iş kadını oluşu, ayakları üzerinde tek başına duruşu Amr'ı etkiler. "*Onun ayakları üstünde duran, güçlü ve başarılı bir iş kadını olması Amr'ın aklını başından almıştı.*"¹⁸ Bir sosyal konum vurgusu olarak *ayakları üstünde duran kadın* profili modernist bir algıdır. Bu algı, kurguların hemen her safhasında görülmekte ve böylece kadın sahâbenin romanlar vasıtasıyla modernleştirildiği ortaya çıkmaktadır.

5- *Gitmeye Hazır Melânkolik Kadın Profili*

Kadın yazarların, kadın sahâbe anlatımlarında kullandıkları ağır duygusal dil, silik, sessiz, tepkisiz kadın tipleri yaratmıştır. Eraslan'nın kurgusal romanında Hz. Hatice ikinci evliliğinin zorlu yıllarını susarak geçirir. Eşi Atik'in eziyetleri karşısında sürekli susan bir kadın vardır. Atik, kötü huyları olan mutsuz bir adamdır. Hatice bu süreçte hep susar. Yazar "*Bir kadının konuşmasından değil susmasından korkulur.*" gibi modern bir söylemle melankolik kadın tipine giriş yapar. Onun duygusal dünyasının içeriği, hangi sebeplerle böyle bir psikolojiye girdiği bilinmez. Duygu dünyalarına hakim olan psikolojinin kökenlerine, neden ve süreçlerine inilmez. Bu susuşta, ilk evliliğine dair izler bulunan "*Çünkü susan her kadının içinde dikkatle çalışan bir kum saati işler. Elindeki kum saatini her altüst edişinde o kadın, gelmiş geçmiş hayatını sabırla gözden geçirir.*" ifadeleri bulunur. Çöl Deniz'in anlatıcısı, Hatice'nin bu susuşların "*sivil itaatsizlik*" olarak yorumlar.¹⁹ Hz. Hatice'nin sürekli susması, roman yazarının, anlatıcı vasıtasıyla açığa çıkan modern mantalitesinin bir sonucu olarak mutsuz kadın psikolojisi ile örtüşür.

Çöl Deniz'de bir sabah Hatice'nin suskunluğu içinden bir "*yeter... ben gidiyorum*" sesi yükselir. O ana kadar yaşananlardan öğrenemeyeceğimiz bir psikoloji yine devrededir. "*Ben gidiyorum*"un Hatice için anlamı nedir okuyucu bunu bilmez. Atik'den ayrılma kararındaki örtük psikolojiyi "*gitmesi konuşmasıydı Hatice'nin*" ifadelerinde görmek mümkündür.

İkinci evlilik boşanma ile sonuçlanır. Atik'ten ayrıldıktan sonra Hatice'nin nasıl bir duygu durumunda olduğu da belirsizdir. Pişman mıdır, kararlı mıdır, boşlukta

18 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür: Hz. Hatice*, s. 107.

19 Eraslan, *Çöl Deniz: Hz. Hatice*, s. 46.

mıdır; büyük bir yükten mi kurtulmuştur, kendisini hafif mi hissetmektedir yoksa tek başına kalmışlığın yılgınlığı mı üzerine çökmüştür bilinmez.

Çöl Deniz'in en problemlı kurgularından biri mutsuz kadın tipinin teselli araçlarıdır. Hz. Hatice, kervanlarını emanet edeceği güvenilir ve uzaktan akraba olan Hz. Muhammed'i (s.a.v.) bulduktan sonra, gönül rahatlığı ile kervanlarını ona teslim eder. Fakat daha ilk karşılaşmada ona "gönlünü kaptırmış"tır. Yola ilk çıkan kervanla gönderdiği Muhammed, Hatice'nin üç ay boyunca "yolunu gözlediği sevgili"ye dönüşür. Bu süreçte, Hatice'yi üç ay boyunca platonik bir melankolide odası ile teras arasında mekik dokuyan bir kadın olarak görürüz. Üç aylık bu bekleyiş süresinde Hatice'nin; çocuklarıyla, çevresiyle, iş ilişkileriyle, arkadaş dost çevresiyle ilgili iletişimde olduğuna dair hiçbir ize rastlanmaz. Sanki hayat durmuş, oda ile teras arasında Hatice'nin platonik duygularına endekslenmiş bir zaman dilimi yaratılmıştır. Hatice, sabahtan gece geç saatlere kadar kervanın yolunu gözler. Onun ruh halindeki bu sıkıntılı bekleyiş; onu güçlü, meşguliyetleri olan bir iş kadını, toplumsal sorumlulukları olan bir kişilikten ziyade, platonik bir duygulanım neticesinde hülyalara dalan, geçmişini gözden geçiren bir pasif kişiliğe doğru sürükler.

Çöl Deniz'in ilerleyen sayfalarında Hatice'yi çöl sıcağı altında Hz. Peygamber'i yine bir sefer dönüşünde beklediği esnada "harflere sığınan" bir kadın olarak buluruz. Hatice, (A) harfinden başlamak üzere (Z) harfinde bitecek şekilde, her harfe denk düşen sevgi sözcüklerini "bir tesbihat gibi" söyler. Bölüm şöyle başlar: "Çöl sıcağının altında eşini beklerken harflere sığınırdı Hatice Hatun... Ab-ı hayatım, açıortayım, ada'm, af kapım, afakım, ahdim, aydınlığım, azametim. (...) Bahçem, bağlacım, bir tanem, buğdayım. (...) Han'ım, harfım, hasadım, hazinem, hecem. (...) İncirim, isteğim, izim... Jalem, jestim, jengdânım... Ra harfım, rayıham, rikkatim. (...) Şahikam, şarkım, şattü'l arabım, şelalem, şekerim, şeyhim.(...)Takvimim, tamım, tatlım, türabım.(...) Yağmurum, yazım, yazıtım.(...) Zamanım, zarfım, züvvarım. (...)"²⁰ İki sayfa süren bu tanımlayışlar, gerçek Hatice kimliğinin aşk duygusu etrafında çarpıtıldığı bölümlerden biridir.

Harflere sığınma, mezkur roman dahil olmak üzere birçok benzeri romanda yazarların, roman anlatıcısı vasıtasıyla ortaya çıkan ciddiyetsizliklerini ele vermesi açısından dikkat çekicidir. Hz. Hatice'nin bir Arap olduğu, Arap diyarında yaşadığı, Arapça konuştuğu unutulmuş görünmekte, eğer harflere sığınma varsa bile bunun, Latin alfâbesindeki düzene göre A' dan Z'ye değil, Arap ses dilini ve yazı sistemini gösteren Elifbâ'nın harfleri ile Elif'ten Ye'ye olması gerekir. Ayrıca, Arap alfâbesinde

20 Eraslan, **Çöl Deniz**: Hz. Hatice, s. 191-192.

bulunmayan (ç, j, ö, p.) harflerinde kelimeler türeten Hz. Hatice'nin Farsça biliyor olduğu kabul edilmiş görünmektedir. Bu durumda Latin alfabesi kullanan ve çokça Farsça sözcük türetebilen bir Hatice profili ile okuyucu karşı karşıya bırakılmıştır.

Alfâbede gösterilen gelişigüzel tavır, asıl itibariyle yazarların, roman kahramanlarını ele alırken bir türlü kurtulamadıkları bir “Türk zihniyeti”nin varlığını göstermektedir. Aynı zihniyet, romanlardaki birçok temada da kendini ele verir. Bekâret, evlilik, boşanma, dulluk, kadın-erkek ilişkileri süt annelik gibi konularda, Türk toplumunun düşüncü ve algı biçimleri üzerinden kadın sahâbe kurguları yapılmış, Arap toplumunun genel teamülleri görmezden gelinmiş, kadın sahâbenin, içinde yaşadığı toplumun koşulları kurgulara eklemelenememiştir.

6- Tüketici- Eğilimli Kadın Profili

Aşka Adanmış Bir Ömür'de ve *Çöl Deniz*'de kadınların kullandıkları eşyalar binbir gece masallarını andıran detaylarla tasvir edilmiştir. Sanat harikası tasarımların, nadide parçaların ya da görülmemiş güzellikteki takıların sahibi olan kadınlar, *sade* hayatlara sahip oldukları iddia edilen hanımlardır. Ev eşyalarının da tasvir edildiği bölümlerde yapılan detaylandırmalar, anlatıcının modern zihniyetini yansıtırken, kadın sahâbenin tüketici eğilimler eşliğinde tasvirleri yapılır.

Kadın sahâbenin kullandığı eşyalarla ilgili, tüketim toplumu bireyinin temel söylemleriyle bütünleşen temalarla karşılaşırız. Eraslan, Hz. Hatice'yi anlatırken, “*Şam'dan gelen en nadide esansları taşıyan seçme kervanların eli açık ve ilk müşterisiydi... dünyanın en kıymetli ipeklerini, kadifelerini sırtlamış Yemen katarlarının uğrak yeriydi konağı...*”²¹ tasviri ile tüketici kadın profili çizer. En nadide, en seçme, en kıymetli eşyalar Hz. Hatice'nin tercihi olarak okuyucuya sunulur.

Damla'nın, kadın sahâbe tasvirlerinde kurguları daha da çeşitlendirdiği görülür. Hz. Hatice'nin giyim tercihleri, anlatımlardaki çelişkili ifadelerle rağmen detaylarıyla sıralanır. “*Sanat değeri yüksek aksesuarlardan hoşlanırdı. (...) O alamayan ve takamayanları da nazara alarak süslenirdi. (...) Kaliteden ödün vermeyen tercihleriyle hoş ve zarif giysilerden hoşlanırdı. Takılarını en mahir kuyumcularda işletirdi... Zarif bilezikler, telkari yüzükler ve su gibi işli gerdanlıklar takardı. İnce işçilikli takılardan hoşlanırdı. Gümüş üzerine işli firuze yüzükler, akik taşlarıyla süslü gerdanlıklar, küpeler, bilezikler takardı. Tanınmış sanatkarların elinden çıkmış, ince dantelalar kadar özgün takılar özgün kıyafetlerini tamamlardı.*”²² Hz. Hatice'nin “*takıp takıştırmayı*” sevmemesi, abartılı tercihleri ile çelişir. Varlıklı bir kadın olduğu

21 Eraslan, *Çöl Deniz: Hz. Hatice*, s. 336.

22 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür: Hz. Hatice*, s. 111, 112.

bilinen Hz. Hatice'nin takı detayları elbisesinin kol kenarındaki işe kadar tasvir edilir: “Sırtında yeşil ipekten sırmalı bir kaftan vardı. Yemen işi elbisesinin kol ve etek uçları gümüş tellerle işliydi. Parmağında duran sanat harikası yüzük değerli taşlarla kaplıydı.”²³ Bütün bu detaylar, İslam tarihinde kutlu bir kişilik olan ve Müslümanların rol model olarak gördükleri gerçek Hz. Hatice kimliğinin üzerini kapatmıştır.

Aşka Adanmış Bir Ömür'de kadın sahâbe anlatılırken, Hz. Hatice nezdinde, ev dekorasyonu konusunda da abartılı bir dilin hakim olduğu görülür. Hazreti Muhammed'i (s.a.v.) iş görüşmesi için beklerken evde yapılan hazırlıklar sade yaşadığı söylenen Hatice'nin evinin bir eşya yığını olduğunu göstermektedir: “Sedef kakmalı sedirler Şam işiydi. İnce işli buhurdanlıklar, telkari gümüşler, ayaklı kaseler, billur sürahiler şeffaf duyguların ayrıntısıydı. Abanoz ve gül ağacından yapılmış ahşap eşyalar, el emeğinin ince zerafetini yansıtıyordu. Mutfak takımlarını Yemen gümüşünden seçmişti. Zarif işli tepsiler, gümüş oymalı kandiller, renkli şamdanlar iç açıcı kilimler hayatı tekdüzelikten sıyrıp farklı iklimlere götürüyordu.”²⁴ Sayfalar süren bu detaylar, tüketici kadın profiline eklenen ayrıntılar olarak kadın sahâbe algısını biçimlendirmiştir.

Mezkûr romanın ilgili bölümü, evi, mekanı, yaşanılan yeri kutsallaştırırken, dekorasyon ve döşeme işini sanattan haberdar olmak ile yüceltir: “Sanatı farkeden bir bakışa sahip olması onu ev dekorasyonunda da farklı kılmıştı. Zengin ruh dünyasını ve ince zevklerini derin bir sanat anlayışıyla evine yansıtmıştı... Sanata verdiği önemi ortaya koyan bir anlayışla evini döşemişti.”²⁵ Anlatıcı ev dekorasyonu konusunda o kadar detaya girer ki, bir Osmanlı saray odasında bulunduğu hissi verilir: “Şam'ın Yemen'in, Buhara'nın esintileri duyulurdu. Uçuk renkli tüllerle ipek kadifeler iç mefruşata hakimdi. Evin halılarını acem diyarından getirtmişti. Sedir ağacından yapılmış divanlar, duvar halıları, sedef oymalı iskemleler ince işçilikliydi. Şam yapımı sedirlerin tasarımı, mahir sanatkârların ellerinden çıkmıştı.”²⁶ Damla, Hz. Hatice'nin ev dekorasyonu konusunda sürekli tekrarlara düşer. Öyle ki romanın 36. sayfasında yer alan uzun bir paragraf, 131. sayfada aynen tekrar edilmiştir.

Sonuç

2000 sonrası yayınlanan, konusunu siyerden alan romanlarda kadın sahâbenin farklı bakış açılarıyla oluşturulmuş profillerinden hulasa edilen sonuçlar şu şekilde maddeleştirilebilir:

23 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*: Hz. Hatice, s. 20.

24 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*: Hz. Hatice, s. 36.

25 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*: Hz. Hatice, s. 130.

26 Damla, *Aşka Adanmış Bir Ömür*: Hz. Hatice, s. 131.

Pasif Kadın Tasvirleri: Siyer tarihinde var olan ve fakat siyer metinlerine tam anlamıyla yansımayan güçlü kadın kimliklerinin bu romanlarda silik kaldığı görülmektedir. İmanın yayıldığı zorlu ilk yıllarda bu güçlü kadınlar, yeri geldiğinde babasına, eşine karşı çıkararak iman edip Hz. Muhammed'in (s.a.v.) safına geçmiş, ailelerin baskılarına, yasaklarına rağmen Hz. Hatice'nin konağına sığınarak oradan ayrılmamışlardır. Yeri geldiğinde, boykot günlerinde imanlarını müşrik baba ocağında gizli gizli yaşamışlar ve hicret emri ile yollara düşmüşlerdir.

İlk iman yıllarının anlatıldığı romanlarda, ilk hicret halkasını oluşturan on iki erkek dört kadından oluşan kafilenin kadınlarına dair tek bir cümle olmaması dikkat çekicidir. Aynı zamanda, Medine toplumunun dini ve kültürel inşasında yapı taşı niteliğinde olan kadın sahâbenin bu romanlarda, basit mevzular üzerine kendi aralarında çekişip duran, kıskanç, oyunlar, planlar kuran tipler olarak kurgulanması ve fakat hiçbir eğitim faaliyetinde, ders halkasında görülmemeleri silik kadın tasvirini de aşan bir ihmalin neticesi olarak romanlarda varlık bulmuştur.

Sessiz Kadın Tasvirleri: Romanların kadın tasavvurlarına baktığımızda 'sessiz kadın' profilinin ağır bastığı görülmektedir. Hatice'nin ikinci evlilik kararı, Hazreti Muhammed (s.a.v.) ile yapacağı evlilik, evlatlarının tek tek vefatı, vahyin ilk geldiği andaki duyguları ve psikolojisi, Mekke eşrafının Peygamber'i kınadığı ve fiili hakaretlerde bulunduğu dönemde "soylu, sözü geçen, varlıklı Mekke taciresi"nin varlığının ifade ettiği anlam silik kalmıştır. Hz. Hatice'nin varlığı klasik bir sessiz kadın formatına indirgenmiş, Peygamber'in finansörü olma fonksiyonunun dışına çıkartılamamıştır. Bu durum, Hz. Aişe söz konusu olduğunda kıskançlığı, Hz. Fatıma söz konusu olduğunda "fakirliğe kanaat eden kadın"²⁷ yapısı, Hazreti Zeyneb söz konusu olduğunda ise "aşkı uğruna sessiz kalan" kadın tipiyle izleklere yerleştirilmiştir. Hz. Fatıma'ya atıfların yapıldığı bir roman²⁸ haricinde, diğerlerinde temel yapı bu çerçevede belirlenmiştir. Mezkur romanda ise, Hz. Fatıma ve onun etrafında toplanan kadınlar, İslam tarihinde ayrılığın ilk tohumlarının atıldığı dönemlerde sessizliklerini bozarak muhalif olmuşlar ve hak arayışlarında bulunmuşlardır. Bu yönüyle hakkını arayan ve Emir'e muhalefet eden kadın tipi Hz. Fatıma'da görülebilmıştır. Hz. Aişe'nin Hz. Ali ile olan muhalefesinde ise Aişe'nin "pişmanlığı"na yapılan atıflarla sessiz kadın profili öne çıkmıştır. Cemal Vak'ası'nda Hz. Aişe'nin tarafında yer alan kırk kadar kadın sahâbe ile ilgili olarak da romanlarda herhangi bir anekdot bulunmaz.

Bölmüş Kadın Kimlikleri: Modern hayat, kadını hem sosyal sorumlulukları hem de biyolojik rolleri bakımından bölmüştür. Yani kadın, bir yandan sosyal

27 Sibel Eraslan, *Canfeda: Hz. Fatıma*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014.

28 Muharrem Uçan; Aysel Uçan, *Kerbela Kadınları*, Kalender Yayınları, İstanbul, 2014.

sorumlulukları çerçevesinde mesleki rollerini ifa eder, öte yandan biyolojik düzeninin öngördüğü rolleri yüklenir. Ele alınan romanlarda, bölünmüş kadın kimliklerine rastlanmamaktadır. Bunun temelinde derinlemesine tahlil edilemeyen kadın psikolojisi vardır.”²⁹ Kadın psikolojisinin nitelikli tahlili, anne olan kadının annelik duygularını açığa çıkaran, duygu dünyasını ustalıklı yansıtan bir okumayı gerekli kılmaktadır. Ya da bir iş kadınının işçileri ile olan ilişkisinde onun duygu dünyasına dair incelikli ipuçları, kadının nasıl bir işveren olduğu yönünde nitelikli tahliller ortaya çıkartabilir. Hem anne hem iş kadını olan biri, toplum içinde nasıl bir bölünmüşlük yaşar? Birey, doğası gereği roller arasında bölünmüşlük hissi yaşayacaktır. Romanlarda yer alan kadın sahâbe, bütün bu kadın varoluşlarından yalıtılmış, sterilize edilmişlerdir. Bu durum, kadın sahâbenin, hayatın dışına itilmiş profilleriyle örtüşmektedir.

Sorunsuz- Mutlu Kadın Tipleri: Türkiye’de 1970 sonrasında kadın hakları konusunda önemli kazanımların olması, 80 sonrası edebiyatında kadın yazar varlığını belirgin kılmıştır. Kadın yazarların kendinden hareketle kadını anlatması, bizzat kendilerinin yaşam ve tecrübelerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Kadın yazarlar, kadınların sorunlarını eserlerine taşıırken bütün hemcinsleri adına bu çabayı gösterirler. Eserlerde kurgulanan her karakter, kadınların bireysel ve toplumsal problemlerini temsil etmede güçlü birer araç olurken, eleştirel dil ve söylemler, sorunların tartışılmasında, yorumlanmasında ve çareler aranmasında toplumu yönlendirir. Söz konusu romanlarda kadın sorunu ya da toplumsal olarak kadınların öne çıkan problemleri görülmez. “Kadın sorunu” modern bir söylem gibi dursa da, kadınların sosyal hayatla temasında ortaya çıkan meseleler her dönemde görülmektedir. Mesela, hicret esnasında, Kuba Mescidi’nin inşa edildiği yerde konaklama günlerinde, Medine’ye varılan ilk günlerde, Ensar ile olan ilk etkileşimlerde, sonraki sosyal uyum hallerinde, çocukların eğitimi ve yetiştirilmesinde karşılaşılan zorluklar, komşuluk ilişkileri, entelektüel arayışların olup olmadığı, seçilen meslekler, meşgul olunan işler vs. gibi onlarca sosyal mevzu ve mesele, bu romanların hiçbirinde kadınların etkilendiği alanlar olarak görülmediği gibi bu mevzularda bir değini de yoktur. Asr-ı saadet adı verilen dönemde yaşayan kadın sahâbe, bütün bu sorunlardan yalıtılmış *mutluluk çağıının mutlu kadınları* olarak, kendi kişisel problemleri etrafında dönüp duran tipler olarak tasvir edilmişlerdir. Toplumsal cinsiyetin baskıcı unsurları da eleştirel bir dile sahip olmak yerine, bu dili kanıksatıcı öyküler ve anekdotlarla pekiştirilmiştir. Kadın sahâbeyi anlatan romanların, baskıcı toplumsal unsurların hafifletilerek sahil çizgiye çekilmesi yönünde bir fonksiyon üstlenmediği, toplumu inşa edici bir kadın kimliği

²⁹Hülya Argunşah, “Yakın Dönem Kadın Hikâyelerinde Kadının Kadını İnşası”, *Hikâyenin Bugünü, Bugünün Hikâyesi: 80 Sonrası Türk Hikâyesi Sempozyumu*, haz. Prof. Dr. M. Fatih Andı, Ömür Ceylan, İstanbul, 2008, s. 224.

ortaya çıkaramadığı görülmektedir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatı/sireti her müslüman için en güzel örnekliktir. O'nun hayatının gelecek nesillere aktarılmasında edebiyatın rolü yadsınamaz. Siyer edebiyatı bu konuda binlerce örnekle doludur. Fakat günümüzde roman gibi kurmaca bir türde verilen örnekler, romanın kendi yapısı gereği gerçek hayatın çok ötesinde, yeniden biçimlendirilmiş anlatılar ortaya çıkarmaktadır. Müslümanlar için kutsal ve yol gösterici kabul edilen siyerin kurguya maruz bırakılması; metinlerin artarak çoğalmasına, özgünlük arayışlarının anlam kayıplarına yol açarak, kavramların içinin boşaltılmasına, birer tüketim nesnesi haline dönüşmesine ve böylece birer kültürel metâ olarak tüketilmelerine neden olmaktadır.

Modernist bakış açılarından uzak, zamanın ruhuna teslim olmadan, günün modasına, eğilimlerine, kabul ve retlerine itibar etmeden kadın sahâbe günümüze taşınabilir mi? Bu ancak sade bir dil, ilmi kaynaklar eşliğinde, edebi hususiyeti süsleme sanatına dönüşmemiş, karakterlerin ve olayların boca edilip depolanmadığı, parçacı yaklaşımların önemsendiği, kurgulanmamış ve fakat bilginin saf çıplak hali ile de sunulmayan, edebi üslup ile *edeb* içinde nezaket ve ihtirâmın hâkim olduğu bir anlatımla mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı**, Ahmet Cemil, *H. Hatice*, İstanbul: Fatih Kitapevi, 1970.
- Argunşah**, Hülya, “Yakın Dönem Kadın Hikâyelerinde Kadının Kadını İnşası”, *Hikâyenin Bugünü, Bugünün Hikâyesi: 80 Sonrası Türk Hikâyesi Sempozyumu*, haz. Prof. Dr. M. Fatih Andı, Ömür Ceylan, İstanbul: 2008, s. 208-225.
- Coral**, Mehmet, *Hümeýra'nın Anıları*, İstanbul: Doğan Kitap, 2012.
- Çubukçu**, Asri, “Halime”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XV., s.338.
- Damla**, Nurdan, *Aşka Adanmış Bir Ömür: Hz. Hatice*, İstanbul: Hayat Yayınları, 2011.
- Damla**, Nurdan, *H. Zeyneb*, İstanbul: Hayat Yayınları, 2013.
- Eraslan**, Sibel, *Canfeda: Hz. Fatıma*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.
- Eraslan**, Sibel, *Çöl Deniz: Hz. Hatice*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.
- Eraslan**, Sibel, *H. Aişe*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.
- Uçan**, Muharrem; Uçan, Aysel: *Kerbela Kadınları*, İstanbul: Kalender Yayınları, 2014.